

MACERA TURİZMİNİN KAPSAMI VE MACERA TURİZMİNDE KAZA RİSKİ

Bilgehan GÜLCAN*

ÖZET

Macera turizmi, turizm endüstrisinde hızla gelişen sektörlerinden biridir. Macera turizmi geleneksel olarak açık hava/macera rekreasyonları merkezinde ele alınmış ve bu bakış açısıyla tanımlanmıştır. Bu nedenle, macera turizminin temel elemanları da *risk ve spesifik beceriler* olarak genel bir kabul görmüştür.

Çalışma, literatür taramasıyla gerçekleştirilmiştir. Sınırlı durumdaki macera turizmi literatürüne katkı yapabilecek bu çalışmada, macera turizminin temel elemanlarını tartışarak kapsamını belirlemek, macera turizm faaliyetlerdeki risk kaynaklarını ortaya koymak ve yaşanan kazaları analiz etmek amaçlanmıştır.

Çalışmada, macera turizminin temel elemanları olan risk ve spesifik beceri kavramlarına, *görgü ve bilgi arayışı* kavramlarının da eklenebileceği, böylece macera turizmi faaliyetlerinin daha geniş bir alanda ele alınabileceği ortaya çıkmaktadır. Sonuçlara göre, macera turizminde kaza riskinin önemli bir sorun olduğu, ancak buna rağmen yeterli derecede incelenmediği de ortaya çıkmaktadır. Araştırmada ortaya konulan sonuçlar, macera turizmi katılımcılarının ve bu alanda faaliyetler düzenleyen işletmelerin bilinçlenmesine katkıda bulunacaktır.

Anahtar Kelimeler: macera, macera rekreasyonu, macera turizmi, risk, kazalar.

SCOPE of ADVENTURE TOURISM and ACCIDENT RISK IN ADVENTURE TOURISM

ABSTRACT

Adventure tourism is one of the fast growing sectors in tourism industry. Adventure tourism has traditionally been approached from outdoor/adventure recreation aspect and defined from this view point. For this reason, core elements of adventure tourism has been aproved as risk and spesific skills.

The study undertaken by literature review. In this study which can be contributed to the limited literature of adventure tourism it is aimed to identify the scope of adventure tourism with discussing it's core elements, to analyze the accidents and sources of the risk in adventure tourism activities.

It is draw a conclusion that in addition risk and spesific skills, *knowledge and insight seeking* can also be accepted as core elements of adventure tourism. Thus, adventure tourism can be accept as it has broader area. In this study, it is identified that studies on adventure tourism is insufficiently although accident risk is important problem in adventure tourism. The results can be benefit for both participants and organizers of adventure tourism activities with supplied conscious.

Keywords: adventure, adventure recreation, adventure tourism, risk, accidents.

* Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi, (Araş.Gör.Dr.)

1. GİRİŞ:

Günümüzde de geçerli olan kitle turizmi, özellikle 1950'ler ve 1960'lardaki hakim olan turizm anlayışıdır. Bu dönemlerde en iyi seçenek olarak kabul edilen kitle turizminin, bir takım tahrip edici etkileri olduğu ise 1970'lerde tartışılmaya başlanmıştır. 1980'lere gelindiğinde ise, daha kabul edilebilir seçenekleri içeren alternatif arayışlar ön plana çıkmış ve alternatif turizm kavramı, turizm literatüründe yer almaya başlamıştır (Weaver, 2001).

Türkiye'de ise turizm hamlesinin başlangıcı, 1980'li yıllar olarak kabul edilmektedir. Belki de bu geç başlangıç nedeniyle Türkiye, deniz-kum-güneş üçlüsüne dayalı kitle turizmine fazlasıyla odaklanarak, büyük potansiyeline rağmen alternatif turizm türleri üzerinde harekete geçmede gecikmiştir. Kitle turizmine alternatif olarak ortaya çıkan turizm türlerine odaklanmadaki gecikme nedeniyle, önemli potansiyele sahip olmasına rağmen, macera turizmi gibi spesifik alternatif turizm türleri Türkiye'de gerek akademisyenler ve gerekse uygulamacılar arasında yeni yeni ele alınmaktadır.

Günümüzde spesifik bir seyahat ve turizm türü olan macera, ilk dönemlerde dinler, savaşlar ve ticaret gibi nedenlerle yapılan zorunlu seyahatler ile yada değişik kültürleri öğrenme veya sömürgecilik amacıyla yabancı coğrafyalara yapılan keşif amaçlı seyahatlerle ilişkilendirilmiştir. Bu nedenle macera, kaşiflerin kıtalar arası seyahatlerindeki gibi, hedefe ulaşma yolundaki bir araç olmaktan öteye geçememiştir (Walle, 1997). Zamanla maceranın kendisi araç olmaktan ziyade bir amaç haline gelmiş, özel bir ilgi alanı yada bir tutku olarak ele alınmaya başlanmıştır. Günümüzde macera tutkunları, bu tutkuları uğruna turizm endüstrisinin oldukça hızlı gelişen sektörlerinden birinin doğmasına neden olmuş ve macera olgusu, sağlık, din, iş, spor, dinlenme gibi seyahat etmenin temel başlıklarından biri haline gelmiştir.

Macara rekreasyonu ile macera turizmi arasında yakın ve tamamlayıcı bir ilişki bulunmaktadır. Macera rekreasyonu, "sonuçların kesin olmadığı ve bu sonuçların katılımcılarca etkilendiği, genellikle doğal bir çevrede gerçekleştirilen, algılanan veya gerçekleşen tehlike elemanlarını kapsayan rekreasyonel faaliyetlerdir" (Ewert ve Hollenhorst 1995:21). Macera turizmi ise, "turistik deneyimin katılımcısı, hazırlanması ve yönetiminin karşılıklı etkileşimiyle ortaya çıkan; risk elemanlarını içeren, çoğunlukla ticari olarak ele alınan ve katılımcının her zamanki ikametinden uzak bir doğal bir çevrede gerçekleşen, geniş bir faaliyet alanına sahip açık hava turizm faaliyetleridir" (Hall ve Weiler, 1992:143). Tanımlardan görüldüğü gibi macera turizmi, genellikle açık hava/macara rekreasyonları merkezinde ele alınmaktadır (Christiansen, 1990; Johnston, 1992; Hall ve Weiler, 1992; Sung ve diğ., 1997; Gülcan, 2003). Bunun sonucu olarak, macera rekreasyonlarının temel kavramlarından olan *risk ve spesifik beceri* kavramları, macera turizminin de

temel elemanları olarak kabul edilmektedir. Bu genel kabulle birlikte, macera turizmin temel kavramları arasına *bilgi ve görgü arayışı* kavramlarının da eklenmesi gerektiği tartışılmakta (Walle, 1997), böylece macera turizminin alanı daha da genişlemektedir.

Macera turizminin temel kavramları olarak risk ve spesifik beceri kavramlarının öne çıkması, macera turizminde katılımcı güvenliğinin incelenmesini gerektirmektedir. Ancak, gerek macera turizminin kavramsal yapısı ile kapsamı ve gerekse katılımcı güvenliği konularında, macera turizmi literatüründe önemli bir eksiklik göze çarpmaktadır.

2. MACERANIN BİR TURİZM ÜRÜNÜ HALİNE GELİŞİ

Türkçe'ye Arapça'dan giren macera kelimesi, Türkçe sözlükte “baştan geçen ilginç olay veya olaylar zinciri, serüven, sergüzeşt, avantür”; benzer şekilde serüven ise “bir kimsenin başından geçen veya içine atılmış olduğu heyecanlı olay” (www.tdk.gov.tr) şeklinde yer almaktadır. Kelime İngilizce Oxford sözlüğünde ise “bir tehlike veya zarar olasılığı; risk, tehlikeye atılma; şansa bağlı bir girişim” (Brown, 1993:31) olarak karşılık bulmaktadır. Görüldüğü gibi macera kelimesi özellikle İngilizce'de, risk ile belirsizliğin bir yan anlamını kazanmıştır. Bu ifadeyi destekler biçimde, macera “anahtar bilginin kayıp, belirsiz veya bilinemez olduğu için, sonucun kesin olmadığı ortamlarda gerçekleştirilen bir deneyim” (Haddock ve Wisheard, 1993:8) olarak tanımlanmaktadır.

Macera olgusu, tarihi bir perspektif içinde, keşifler ve araştırmalarla belirgin bir biçimde ilişkilidir. Ancak söz konusu araştırmaların odak noktası yüzyıllar içinde değişim göstermiştir. “Çıkış noktası olarak macera, yabancı olanın araştırılıp keşfedilmesi, yeni topraklar ve servet kazanmak amacıyla uzak bölgelere gidilmesi ve sonuçta bilimsel ilerleme amacıyla yapılan araştırmalarla ilişkilidir” (Weber, 2001:363). Buna göre macera kavramı, çıkış noktası olarak, daha çok sömürgecilik döneminin izlerini taşımakta ve maceranın, hedefe ulaşma yolunda bir araç olarak algılandığı anlaşılmaktadır. “Zaman içinde macera, bilimsel bilgi elde etmek için toprak ve servet gibi gerekli yan ürünlerin elde edildiği araştırmalardan ziyade, daha çok bireyin kendi kişisel istekleri ile ilgili nedenlerle ilişkili hale gelmiştir. Böylece macera, bir araştırmaya araç olmaktan çok, doğrudan kendisinde son bulan bir olgu olmaya başlamıştır” (Ewert, 1989:26).

Maceranın, hedefe ulaşma yolunda bir araç olmaktan çıkıp, kendisi bir hedef durumuna gelince, macera özel bir ilgi alanı ve bir turistik ürün haline gelmiştir. Macera olgusu çerçevesinde gerçekleşen seyahatler, ilgili ürün bileşenlerinin hazırlanması, bu ürünle ilgili alt ve üst yapının planlanması,

ürünün tutundurma, dağıtım faaliyetleri ile güvenlik uygulamaları gibi bir çok etkinlik, macera turizmi olarak anılan bir sektörün ortaya çıkmasına neden olmuştur.

3.MACERA TURİZMİNİN KAPSAMI ve TEMEL KAVRAMLARI

Macera turizmi, “kişilerin kendi fiziksel ve duygusal potansiyellerini sergileyebilecekleri bir çevredeki faaliyetler sonucu, uç bir deneyime ön ayak olan, özgür olarak seçilmiş rekreasyonel bir faaliyet” tir (Haddock ve Wisheard 1993:8). Diğer bir tanıma göre, “macera turizmi, bir açık hava ortamında gerçekleştirilen, macera ve heyecan kombinasyonunu içine alarak ticari biçimde işleyen faaliyetlerdir” (Bentley, Page, Laird, 2001:32). Konu hakkında en sık referans gösterilen tanıma göre macera turizmi, “turistik deneyimin katılımcısı, hazırlanması ve yönetiminin karşılıklı etkileşimiyle ortaya çıkan; risk elemanlarını içeren, çoğunlukla ticari olarak ele alınan ve katılımcının her zamanki ikametinden uzak bir doğal bir çevrede gerçekleşen, geniş bir faaliyet alanına sahip açık hava turizm faaliyetleridir” (Hall ve Weiler, 1992:143).

3.1. Macera Turizminin Macera Rekreasyonlarıyla İlişkisi ve Risk

Macera rekreasyonu “sonuçların kesin olmadığı ve bu sonuçların katılımcılarca etkilendiği, genellikle doğal bir çevrede gerçekleştirilen, algılanan veya gerçekleşen tehlike elemanlarını kapsayan rekreasyonel faaliyetlerdir” (Ewert ve Hollenhorst 1995:21). Macera rekreasyonu ile macera turizminin tanımları karşılaştırıldığında, macera turizminin genellikle açık hava/macera rekreasyonları merkezinde ele alındığı ve macera turizmi ile açık hava/macera rekreasyonları arasında tamamlayıcı bir ilişkinin bulunduğu görülebilir (Gülcan, 2003). Macera turizmi ile ilgili çalışmalarda da açık hava/macera rekreasyonlarının, macera turizmi için tamamlayıcı özelliği vurgulanmaktadır (Christiansen, 1990; Johnston, 1992; Hall ve Weiler, 1992; Sung ve diğ., 1997),.

Macera rekreasyon çeşitlerini kapsayan başlıklara bakıldığında (Tablo 1), bu başlıkların risk ve tehlike elemanları ile kesin olmayan sonuçları içerdiği görülmektedir. “Kesin olmayan sonuç kavramı, kumar oyunlarının doğasındaki şans ihtimali gibi düşünülmemelidir. Macera rekreasyonlarındaki sonucun belirsizliği, katılımcının becerisinden ve yaptığı hareketlerden dolayı etkilenebilir. Faaliyetlerin gerçekleşmesi esnasındaki kötü hava ve taş düşmesi gibi şansa bağlı olaylar, katılımcının kararıyla ilişkilendirilebilir” (Ewert ve Hollenhorst 1995:22). Böylece açık hava/macera rekreasyonları için temel elemanlar olarak *spesifik beceri* ve *risk* kavramları öne çıkmaktadır.

Tablo 1. Macera Rekreasyon Çeşitleri*

Sırt Çantalı Seyahatler	Eskimo Kanoculuğu	Takımlı Hedef Bulma
Balon Seyahatleri	Dağcılık	Yelkencilik
Bisikletli seyahat	Hedef Bulma	Hedikli Yürüyüş
Sualtı/Dalış	Rafting	Paraşütlü Atlayış
Yelken Kanat	İple İniş	Mağaracılık
Patika Yürüyüşleri	Kaya Tırmanışı	Doğa Yürüyüşü

Kaynak: Ewert, 1987:5; Hall ve Weiler, 1992:44.

Açık hava/macera rekreasyonları ile macera turizmi arasındaki tamamlayıcı ilişki nedeniyle, macera turizmi kapsamındaki deneyimler de, spesifik beceri ve risk elemanlarının karşılıklı etkileşimiyle nitelendirilmektedir. Böylece, spesifik beceri ve risk, macera turizmi için de temel kavramlar olarak kabul görmektedir.

3.2. Macera Turizminin Yeni Kavramları ve Genişleyen Kapsamı

Macera turizminin mevcut kavramsal yapısı, maceranın kavramının riskle ilgili olan spesifik macera rekreasyon faaliyetlerini ön planda tutmakta, buna rağmen bilgi ve görgü arttırmayla ilgili olan faaliyetleri ihmal etmektedir.

Macera kavramının çıkış noktası eski dönemlerdeki yeni coğrafyaları keşif hareketleri ile ilgili ise, macera turizminin temel kavramlarını sadece risk ve spesifik becerilerle sınırlamak hatalı olabilir. Örneğin, Marko Polo ve Evliya Çelebi gibi gezginlerin, eski tarihlerde yaptıkları macera içerikli gezilerin amacı, merak duygularını gidermek ve yeni bilgiler elde etmektir. Bu cepheden bakıldığında, aslında macera turizmindeki temel kavramların riskten ziyade, *bilgi ve görgü arayışı* olduğu da söylenmektedir. Bu bakış açısıyla, risk merkezinden ele alınan macera turizminin yeniden tanımlanması da gerekmektedir (Walle, 1997). Ayrıca, macera bağlamında bilgi ve görgü arayışının temel kavramlar olarak eklenmesi, başlangıçta İngilizce sözlük karşılığı verilen macera kelimesinin aslında tarihsel manasına da oldukça zıt bir yeniliktir.

Temel kavramlara yapılabilecek bu eklemelerle, risk ve spesifik beceri kavramlarının etrafında toplanan geleneksel macera rekreasyonlarına ilave

* Macera rekreasyon çeşitlerinin tanımları için bakınız Ek 1.

olarak, bilgi ve görgü arama kavramlarına dayalı bazı açık hava rekreasyon faaliyetleri de macera turizminin sınırları içinde yer alabilmektedir. Macera turizminin temel elemanları olarak risk, spesifik beceri, bilgi ve görgü artırma kavramlarının benimsenerek, geniş bir alanda değerlendirilmesi daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Bu durumda katılımcıların bilgi ve görgü aramaları nedeniyle ne gerçek ne de algılanan risklerin hemen hiç birini göstermeyen bir çok ekoturizm faaliyeti de (örneğin kuş gözlemciliği) macera turizmi olarak sayılabilecektir. Bundan ayrı olarak macera turizminin temel elemanlarından olan risk ve spesifik beceri kavramları bağlamında, bazı açık hava rekreasyonlarının (ekoturizm içindeki safari turları gibi), bazı macera turizm türlerinden (doğa yürüyüşü gibi) daha riskli olması da bir tezat oluşturmaktadır. Macera turizminin kapsamının, gerek yapılan kavramsal tartışmaların sonucunda şekillenecek yeni duruma göre ve gerekse her geçen gün ortaya çıkan yeni türlerin eklenmesiyle daha da genişleyeceği yüksek bir ihtimaldir. Böylece Tablo 2’de yer alan ve geleneksel macera rekreasyonlarına odaklı macera turizminin kapsamı daha da genişleyecektir.

Tablo 2. Macera Turizmi Faaliyetleri

Kara İle İlgili	Su İle İlgili	Hava İle İlgili
Kros kayak	Yer Altı Rafting	Balon Seyahati
Yamaç Aşağı Kayak	Mağaracılık	Yelken Kanat
Helikopterli Kayak	Gemiyle seyahat	Planörçülük
Kayakla Yürüyüş	Tüplü ve Tüpsüz Dalış	Helikopterli Esnek Atlayış
Kapsamlı Doğa Yürüyüşü	Jet Motosiklet	Paraşütçülük
Araçlı Safari	Jet Botçuluğu	Yamaç Paraşütü
Makaralı İp İnişi	Tekne Paraşütü	Helikopter gezileri
Esnek İp Atlayışı	Yüzey Rafting	
Dağ Bisikletçiliği	Nehir ve Deniz Kanoculuğu- Eskimo Kanoculuğu	
Rehberli Buzul Yürüyüşü	Kanoculuk	
Atla Gezinti	Nehir Sörfü/Nehir Kızağı	
Kara Avcılığı	Su Kayağı	
Dağcılık	Rüzgar Sörfü	
Sabit İpli İniş	Balık Tutma	
Kaya Tırmanışı		

Kaynak: Bentley, Page, Laird, 2001:33

Bilgi ve görgü edinme kavramlarının macera turizminin temel elemanları arasında sayılabilmesi, risk ve spesifik becerinin bu turizm türünün temel kavramları olduğu yönündeki paradigmayı değiştirmekte ve macera turizminin kapsamını, bilgi edinme amaçlı ve nispeten düşük riskli açık hava faaliyetlerini kapsayacak yönde genişletmektedir. Ancak diğer taraftan, açık hava/macera rekreasyonları ile macera turizmi arasındaki tamamlayıcı ilişkinin varlığı da geçerlidir. Bu nedenle, macera turizminde faaliyetlerin doğası gereği, farklı derecelerdeki yaralanma ve ölüme neden olan kaza riski bu turizm türünün en önemli konularından biri durumundadır.

4. MACERA TURİZMİNDE KAZA RİSKİ

Macara turizminde temel bir eleman olarak öne çıkan kaza riski, diğer turizm türlerinde de değişen derecelerde bulunmaktadır. Turistlerin konakladıkları çevrede, ziyaret ettikleri cazibe noktalarında, kullandıkları ulaştırma araçlarında, sürdürdükleri faaliyetlerde kendileri ve himayeleri altındaki kişiler için kaza riski her zaman mevcuttur (Philip ve Hodgkinson, 1994). Aslında, kaza riski sadece turizm faaliyetlerinde değil, günlük hayatın her aşamasında değişen derecelerde bulunmaktadır. Ancak, turistlerin gittikleri bölgelerde çeşitli kazalar sonucu yaralanma veya ölümlere maruz kalma oranlarının, sürekli ikamet ettikleri yerlere göre daha fazla olduğu ifade edilmektedir (Hargarten ve diğ., 1991). Bu ifade, sürekli ikamet edilen yerler dışındaki doğal çevrede gerçekleştirilen faaliyetleri kapsamı nedeniyle, macera turizmi için ayrıca önemlidir.

Turistlerin geçirdikleri kazaların, bir ülkedeki turizm endüstrisinin imajı üzerinde (Wilks ve diğ., 1996) ve potansiyel turistler tarafından yapılan destinasyon seçiminde önemli bir etkiye sahip olabileceği (World Tourism Organization, 1996; Bovet, 1994) bilinmektedir. Ekonomileri özellikle turizme bağlı topluluklarda turistik kazalar, uzun dönemli sosyal ve ekonomik etkilere sahip olabilmektedir (Bentley, Meyer ve diğ.2001; Clift ve Page, 1996). Bu gibi bir etkiye, olumsuz olayların sıkça gerçekleştiği başlıca turizm türlerinden biri olan macera turizminin oldukça açık olduğu unutulmamalıdır.

Turistlerin karşı karşıya kaldıkları kazaların olumsuz etkileri olmasına ve macera turizminin kazalara elverişli bir yapısının olmasına rağmen, macera turizmindeki kazalar konusunda yeterince çalışma yapılmamaktadır. Konu üzerinde yapılan çalışmaların yeterli olmaması, gerek kaza riski kaynaklarının belirlenmesi ve faaliyetlerin risk derecelendirmesi, gerekse buna bağlı olarak kazaları azaltabilecek önlemler konusunda da bir karışıklığa neden olmaktadır.

4.1. Turistlerin Geçirdiği Kazara Yönelik Araştırmalar ve Macera Turizmi

Turistlerin sakat kalmaları veya ölümlerine sebep olan yaralanmalarla ilgili uluslararası araştırmaların özellikle 1990'lı yıllardan itibaren yayınlanmakta olduğu görülmektedir (Hartung ve diğ., 1990; Guptill ve diğ., 1991; Hargarten ve diğ., 1991; Paixao ve diğ., 1991; Nichol ve diğ., 1996; Page ve Meyer, 1996, 1997; Wilks, 1999; Bentley, Meyer ve diğ., 2001; Bentley, Page, Laird, 2001).

Ancak, yapılan araştırmalara rağmen, kazalar ve turist güvenliği konusundaki literatürün hala oldukça sınırlı olduğu da ifade edilmektedir (Clift ve Page, 1996; Bentley, Meyer ve diğ., 2001; Bentley, Page, Laird, 2001). Yapılan çalışmalarda turistlerin maruz kaldıkları kazalar ve güvenlik konusu, çeşitli cephelerden ele alınmaktadır. Yapılan araştırmalar, alışık olunmayan yol, deniz, dağ, vahşi hayat ve yapı çevreleri başlığında (Johnston, 1989; Guptill ve diğ., 1991; Philipp ve Hodgkinson, 1994; Wilks ve Atherton, 1994; Wilks ve Watson, 1998); turistlerin araç kullanma gibi kaza riski bulunan faaliyetlere harcadıkları zamanın giderek artması başlığında (Wilks ve diğ., 1999); tatilciler arasındaki azalan çekingenlik ve riski hafife alan rahat tutumlar başlığında (Cossar ve diğ., 1990; Philipp ve Hodgkinson, 1994; Ryan ve diğ., 1996); ve trafiğin ters akışı gibi alışık olunmayan kural ve faaliyetlerle karşılaşmak (Guptill ve diğ., 1991; Page ve Meyer, 1996; Wilks ve diğ., 1999), deniz turizmi (Wilks ve Atherton, 1994) ve **macera turizmi** (Page ve Meyer, 1996, 1997; Bentley ve diğ., 2000) başlıklarında incelenmiştir.

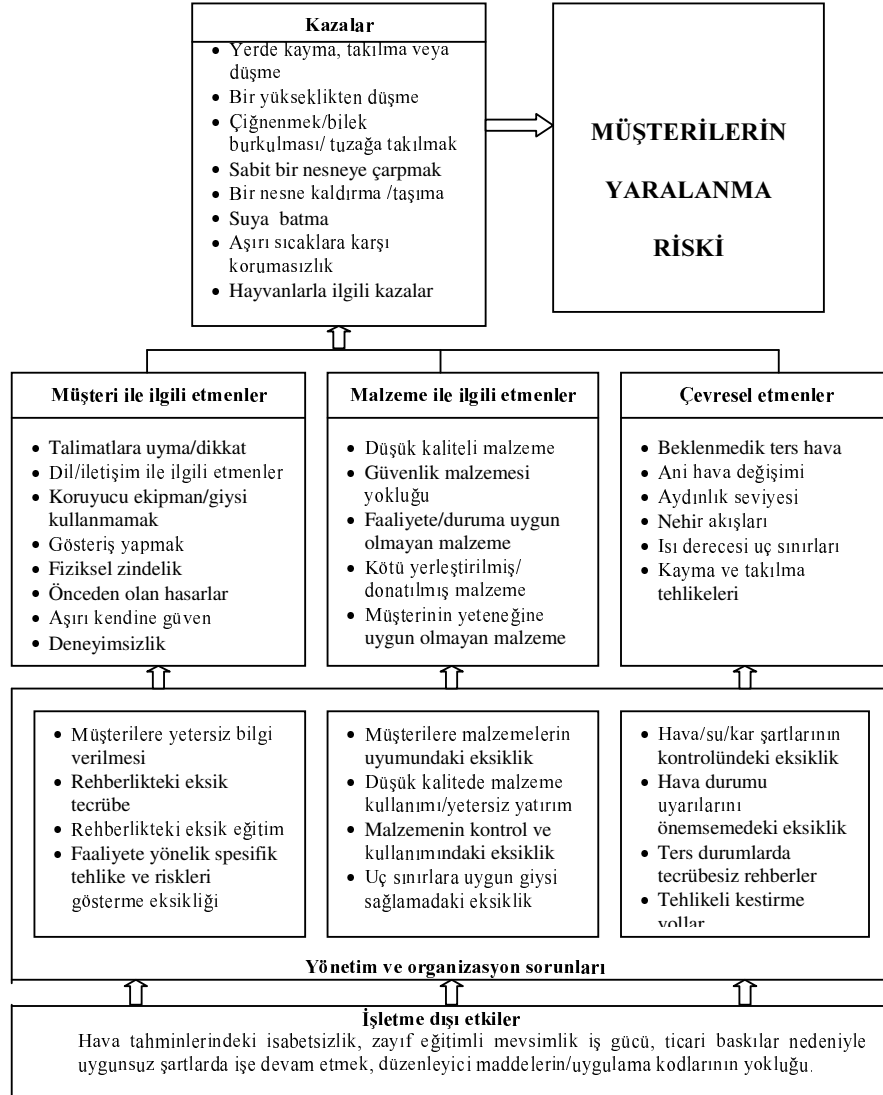
Konu ile ilgili çalışmaların başlığına bakıldığında, turistlerin geçirdiği kazalar konusunda spesifik olarak macera turizmi başlığının incelenmesine nispeten daha az önem verilmekte olduğu görülmektedir.

4.2. Macera Turizmindeki Risk Etmenleri ve Kazaların Analizi

Temel elemanlar arasına yeni kavramlar eklenebilse de, risk, macera turizminin doğası gereği her zaman temel bir eleman olacaktır. Macera turizminde kaza risklerinin kaynağı üç başlıkta toplanabilir:

- Müşteri ile ilgili etmenler,
- Kullanılan malzeme ile ilgili etmenler,
- Çevresel etmenlerdir.

Bu başlıklar altında yer alan risk etmenlerinin ortaya çıkarak kazaların yaşanması, faaliyetleri düzenleyen işletmelerdeki yönetim ve organizasyon eksiklikleriyle veya işletme dışı etkilerle gerçekleşmektedir (Şekil 1).

Şekil 1. Macera Turizminde Risk Etmenleri

Kaynak: Bentley, Page ve diğ., 2001:335 ve Bentley, Page, Laird, 2001:44.

İşletme yada seyahat acentası kanalıyla herhangi bir macera turizm faaliyetine katılan bir müşterinin, işletmenin müşterilerine tehlike ve riskleri göstermesine rağmen, kendine aşırı güven duyarak faaliyetteki risk sınırlarını zorlaması yada malzemeyi yanlış kullanması olumsuz sonuçlar doğurabilir. Bundan başka işletmenin ve müşterilerin uygun ve kurallı davranışlar sergilemesine rağmen beklenmedik bir hava değişimiyle de karşılaşılabilir. Bu gibi durumlar işletmeyi bir derece sorumluluk altında tutar. İşletme etkisinin asıl ortaya çıktığı konular, eğitilmiş ve tecrübeli rehberler kullanımı, müşterilerin faaliyet kapsamındaki risk ve tehlikelere karşı bilgilendirilmesi, müşterilerin kullandıkları malzemelerin kendileriyle bire bir uyumlu olması, kaliteli malzemeye yatırım ve bu malzemelerin kontrolü periyodik olarak işletme tarafından yapılması, hava durum raporlarının düzenli olarak alınması ve bu rapor sonuçlarını önemsemesi gibi başlıklardır.

Bunlardan başka, macera turizmindeki güvenlik sorununa yönelik düzenleyici yasal veya etik kuralların bulunmaması, ticari endişeler nedeniyle şartlar uygun olmasa dahi işletmelerin faaliyeti sürdürme ısrarları, mevsimlik işgücü kullanımı nedeniyle personelin eğitim düzeyinin düşüklüğü ve meteorolojik teknolojinin zayıflığı nedeniyle hava şartlarının öngörüsündeki isabetsizlikler de işletme dışı etkilere ait faktörler olarak sayılabilir.

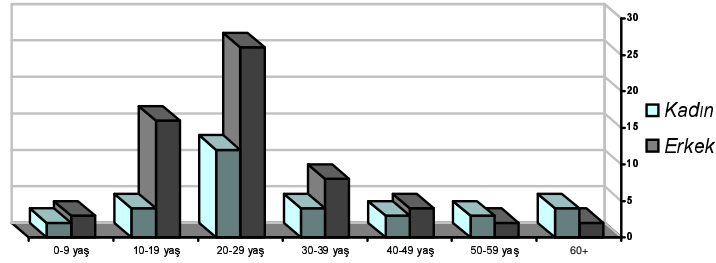
Turistlerin genel olarak geçirdikleri kazalar sonucu yaralanmaları, olayın geçtiği yere göre önemli değişiklikler göstermektedir. Turistlerin yaralanma yerlerinin incelendiği bir araştırmada (Bentley, Meyer ve diğ. 2001), rekreasyon ve spor yerlerindeki yaralanmaların, araştırmaya konu olan diğer başlıklardaki yer alan yaralanma olaylarıyla karşılaştırıldığında, en yüksek düzeyde olduğu görülmektedir (Tablo 3). Bu başlığı yakın biçimde takip eden ve trafik kazalarının içinde yer aldığı, karayollarındaki yaralanmalar ikinci sıradadır. Rekreasyon ve spor, macera turizmi ile doğrudan ilişkili olduğuna göre, bu tablodan ortaya çıkan sonuç dikkat çekicidir.

Tablo 3. Olay Yerine Göre Dış Kaynaklı Turistlerin Yaralanma Dağılımı

Olay yeri	n	%
Ev	419	7.1
Çiftlik	87	1.5
Endüstriyel yerler ve ek binaları	41	0.7
Rekreasyon ve spor yerleri	887	15.1
Cadde veya karayolu	792	13.5
Kamu binaları	258	4.4
Diğer belirlenmiş yerler	594	10.1
Diğer belirlenmemiş yerler	2785	47.5
Toplam	5863	100

Kaynak: Bentley, Page ve diğ., 2001:330.

Turistlerin geçirdikleri kazalar sonucu yaralanmalarında yaş ve cinsiyetin da önemli değişkenler oldukları görülmektedir. Spor ve rekreasyonla ilgili kazaların özellikle 20-29 ve ikinci olarak 10-19 yaş grubunda gerçekleştiği, yaralanma oranlarının 30 ve sonraki yaş grubunda önemli ölçüde azaldığı görülmektedir. Buradan 10-29 yaşlar arası kişilerin riske karşı daha rahat tutumlar takındıkları söylenebilir. Cinsiyete göre yapılan ayırmada ise, yaralanmaların sadece 50 yaş üstü gruplar için bayanlarda yüksek, diğer tüm yaş gruplarında ise erkeklerde yüksek oranda olduğu tespit edilmiştir (Şekil 2.).

Şekil 2. Spor ve Rekreasyonla İlgili Yaralanmalar(%)

Kaynak: Bentley, Page ve diğ., 2001:331.

Macera turizmindeki kaza riski ile ilgili yapılan diğer bir araştırmada (Bentley ve diğ. 2000), farklı macera faaliyetlerindeki kaza risklerinin derecelendirilmesi yapılmıştır. Araştırmada, en yüksek ‘gerçek’ hasar riskine sahip faaliyetlerin, ‘algılanan riskin’ düşük düzeyli faaliyetlerle ilgili olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sonucu yansıtacak biçimde, en yüksek müşteri yaralanma oranlarının, tahminlerin aksine bisiklet turları, dörtlül motor (quad biking), ata binme ve mağaracılıkta olduğu anlaşılmaktadır.

Diğer bir araştırmada (Bentley, Meyer ve diğ. 2001) olay grupları sınıflandırılmış ve en çok yaralanma olaylarının sırasıyla, düşmeler, deniz taşıtları, çarpılma/birine veya bir objeye çarpma, pedallı araçlar, hayvanlar ve trafik dışı motorlu araçlarla ilgili yaralanmalar olduğu ortaya çıkmıştır. Bu araştırmada da, katılımcıların düşük riskli olarak algıladıkları macera turizmi faaliyetlerindeki yaralanma oranları, hiç de küçümsemeyecek düzeydedir. Örneğin, algılanan riskin düşük olduğu ata binme, kayak ve bisiklet başlıkları

altındaki faaliyetlerde dikkat çekici oranlarda yaralanmaların olduğu ortaya çıkmıştır (Tablo 4).

Tablo 4. Yabancı Turist Yaralanmalarında Rekreatif ve Macera Turizminin Rolü 1982-1996

Olay grubu	n	%	Rekreatif/macera turizmi faaliyetleri*	n	%	% (tüm vakalar)
Trafikte motorlu araç	1604	27.4				
Trafik dışı motorlu araç	59	1.0	<i>Dörtlü motor (Quad biking)</i>	18	30.5	0.3
Pedallı araçlar	165	2.8	<i>Normal yol bisikleti</i>	95	57.6	
			<i>Dağ bisikleti</i>	13	7.9	0.2
			<i>Diğer/sınıflandırılmamış</i>	57	34.5	
Hayvanlarla ilgili	174	3.0	<i>At (aşağı düşme)</i>	153	87.9	2.6
			<i>At (tekmeleme)</i>	18	10.3	0.3
			<i>Boğa (rodeo)</i>	3	1.8	0.05
Deniz taşıtlarıyla ilgili	320	5.5	<i>Yüzey raftı</i>	46	14.5	0.8
			<i>Jet botu</i>	21	6.6	0.4
			<i>Eskimo kanosu(kayak)/kano</i>	3	1.0	0.05
			<i>Dalış</i>	3	1.0	0.05
			<i>Yolcu/balık avı botu</i>	115	36.0	
			<i>Tespit edilmemiş bot/gemi</i>	132	41.6	
Havayla ilgili	100	1.7	<i>Parapenting/gliding</i>	27	27.0	0.5
			<i>Yüksekten paraşütlü atlayış</i>	23	23.0	0.4
			<i>Motorsuz kanat/unpowered</i>	5	5.0	0.08
			<i>Delta kanat-asılı olarak</i>	4	4.0	0.06
			<i>Yolcu/çalışanla ilgili</i>	4	4.0	
			<i>Tespit edilmemiş hava aracı</i>	24	24.0	
			<i>Helikopter</i>	13	13.0	
Yüksekten düşme/aynı seviyede düşme	2027	34.6	<i>Kayak/snowboard</i>	344	17.0	5.9
			<i>Dağcılık/çalılık yürüyüşü</i>	260	12.9	4.4
			<i>(tramping)</i>	24	1.1	0.4
			<i>Özel pist hız kızıağı(luge)</i>	18	1.0	0.3
			<i>İpten makaralı kayma-flying fox</i>	9	0.4	0.2
			<i>Parapenting</i>	5	0.2	0.08
			<i>Yüzey rafting</i>	40	2.0	
			<i>Oyun alanı faaliyeti</i>	27	1.3	
			<i>Yüzme havuzu/kaplıca</i>			
Çarpılma/birine veya objeye çapma	325	5.5	<i>Kayak/snowboard</i>	20	6.2	0.3
			<i>Dağcılık/çalılık yürüyüşü</i>	10	3.1	0.2
			<i>(tramping)</i>	108	33.2	
			<i>Rugby/diğer sporlar</i>			
Diğer (rekreatif olmayan olaylar)	1089	18.6				
TOPLAM	5863	100	Toplam hesaplanan macera turizmi	1027		17.5

*Rekreatif/macera turizm faaliyetleri italik olarak gösterilmiştir.

Kaynak: Bentley ve diğ., 2001:376.

Yakın tarihte yapılan bir başka araştırmada da (Bentley ve diğ. 2001), macera turizmindeki müşterilerin yaralanma sıklıkları ortaya konmuştur. Buna göre, en yüksek ortalama bisiklet turlarında bulunmuştur. Diğer, yüksek ortalamadaki macera turizm alanları, mağaracılık, balıkçılık, dörtlü motor (quad biking), ata binme ve yüzey raftingini kapsamaktadır. Ortalamaları en düşük müşteri yaralanma oranları ise balon seyahati, eko turlar, rehberli yürüyüşler, manzara uçuşları, eskimo kanoculuğu (kayaking), jet botçuluğu ve arazi taşıtlarını kapsamaktadır (Tablo 5). Bu araştırma da, önceki araştırmaları destekler biçimde, genel olarak algılanan risklerin düşük olduğu faaliyetlerdeki yaralanma oranları yüksek çıkmaktadır.

Tablo 5. Macera Turizminde Müşterilerin Yaralanma Tekrar Oranları

Faaliyet	Sıfır yaralanma	Düşük yaralanma grubu <100 M.K.S.B*	Orta yaralanma grubu 100-499 M.K.S.B.	Yüksek yaralanma grubu 500+ M.K.S.B	M.K.S.B	
	%	%	%	%	Ortalama	S.Sap.
Tüm arazi taşıtları	40	20	20	0	25	43
Macera eğitimi	25	75	0	0	33	45
Balonla uçuş	100	0	0	0	0	
Yer altı raftingi	33	0	0	67	483	425
Esnek atlayış (Bungy jumping)	20	40	40	0	117	127
Mağaracılık	0	0	0	100	6636	8293
Bisiklet turu	0	0	40	60	7401	10,273
Dalış	25	50	25	0	125	144
Eko tur	89	11	0	0	5	17
Balıkçılık	0	0	50	50	3164	4096
Rehberli yürüyüş	80	13	7	0	20	48
Ata binme	30	30	20	20	718	1344
Jet botu	60	20	20	0	33	74
Eskimo kanoculuğu (kayaking)	83	13	4	0	14	62
Marine encounter	43	43	14	0	48	84
Dağ rekreasyonu	36	27	18	18	216	330
Dörtlü motor (Quad biking)	0	0	0	100	3096	3112
Doğa manzaralı uçuşlar	89	11	0	0	7	2
Yüksekten paraşütlü atlayış/ tekne paraşütü	100	0	0	0	0	
Rüzgar sörfü	80	0	20	0	50	112
Yüzey raftingi	30	0	40	30	537	1131
Toplam kaza grupları(%)	55	18	14	13		

*M.K.S.B, milyon katılım saat başına yaralanmalar

Kaynak: Bentley ve diğ., 2001:42.

SONUÇ

Turizmde özellikle 1980'li yıllarda deniz, kum, güneş içerikli geleneksel kitle turizm anlayışına yönelik eleştirilerle değişmeye başladığı ve alternatif turizmin her geçen gün biraz daha önem kazandığı görülmektedir. Alternatif turizm genel başlığı altında yer alan macera turizmi, ilgili literatürdeki sınırlılığa rağmen hızla gelişen bir turizm türü ve/veya sektörüdür.

Macara turizmi genellikle açık hava/macara rekreasyonları merkezinde incelenmekte ve bu cepheden de tanımlanmaktadır. Macera turizmi ile açık hava/macara rekreasyonları arasındaki tamamlayıcı ilişki nedeniyle, aslında açık hava/macara rekreasyonlarının temel kavramları olan *spesifik beceri* ve özellikle *risk*, macera turizminin de temel kavramı kabul edilmektedir. Ancak macera turizminin kavramsallaştırılması konusundaki bir çalışmada (Walle 1997), macera kavramının çıkışı bağlamından hareketle, temel kavramlar arasında *bilgi* ve *görgü edinmenin* de dahil edilmesi gerektiğini vurgulanmaktadır. Bu yeni açılım, macera turizminin faaliyet alanını daha da genişletmekte ve ekoturizm gibi doğal ortamlarda gerçekleştirilen bazı faaliyetlerin de macera turizmi başlığı altında değerlendirilmesini gerektirmektedir. Macera turizminin kapsamının genişlemesine neden olacak bu yaklaşıma rağmen, risk hala macera turizminin en önemli elemanlarından biri durumundadır. Bu durum, macera turizmi içindeki riskin kaynaklarının bilinmesi ve yaşanan kazaların analizini yapılmasını önemli hale getirmektedir.

Turistlerin karşı karşıya kaldıkları kazaların olumsuz etkileri olması ve temel kavramlarından biri risk olan macera turizminin kazalara elverişli bir yapısının olmasına rağmen, macera turizmindeki kazalar konusunda yeterince çalışma yapılmamaktadır.

Macara turizmi faaliyetlerindeki kaza riski kaynakları veya risk etmenleri çeşitli başlıklar altında gruplandırılmaktadır. Bunlar, genel olarak müşteriden, kullanılan malzemeden ve çevre şartlarından kaynaklanan etmenlerdir. Ayrıca bu üç etmen, faaliyeti düzenleyen acenta veya tur operatörü ile ilgili yönetim ve organizasyon sorunları ile işletme dışı etkiler başlıkları içinde de ayrıca değerlendirilmektedir.

Turistlerin genel olarak geçirdikleri kazalar sonucu yaralanmaları, olayın geçtiği yere göre önemli değişiklikler göstermektedir. Turistlerin yaralanma yerlerine göre, rekreasyon ve spor yerlerindeki yaralanmaların, diğer başlıklardaki yer alan yaralanma olaylarıyla karşılaştırıldığında, en yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. Bu başlığı yakın biçimde takip eden ve trafik kazalarının içinde yer aldığı, karayollarındaki yaralanmalar ikinci sıradadır. Macera turizmindeki kazalar için cinsiyet faktörünün önemli bir değişken olduğu da görülmektedir. Spor ve rekreasyonla ilgili kazaların özellikle 20-29 ve ikinci

olarak 10-19 yaş grubunda gerçekleştiği, yaralanma oranlarının 30 ve sonraki yaş grubunda önemli ölçüde azaldığı görülmektedir. Cinsiyete göre yapılan ayrımda ise, yaralanmaların sadece 50 yaş üstü gruplar için bayanlarda yüksek, diğer tüm yaş gruplarda ise erkeklerde yüksek oranda olduğu tespit edilmiştir. Macera turizminde yaşanan kazaların analizi yapıldığında, genellikle en yüksek ‘gerçek’ hasar riskine sahip olabilen faaliyetlerin, ‘algılanan risklerin’ düşük düzeyli olduğu macera faaliyetleriyle ilgili olduğu ortaya çıkmaktadır. Benzer şekilde, macera turizmi faaliyetlerinde gerçekleşen yaralanmalar içinde en çok tekrar eden faaliyetlerin de, algılanan risklerin düşük olduğu faaliyetler olduğu ortaya çıkmaktadır.

ÖNERİLER

Turizm ve spor bilimlerindeki araştırmacıların, macera turizmi konusuna daha fazla eğilerek, Türkiye’deki macera turizmine yönelik disiplinler arası saha çalışmaları yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye’deki macera turizmine yönelik güvenlik yönetimi ise, araştırmacılar tarafından ayrıca incelenmelidir. Böyle bir güvenlik politikanın oluşabilmesinde ise, spesifik macera turizm faaliyetlerindeki risk seviyelerinin ayrı ayrı ortaya konması önemli olacaktır.

Macera turizmi ile macera rekreasyonları kapsamındaki yaralanma ve ölüm olaylarına ilişkin düzenli istatistiklerin oluşturulabileceği bir veritabanı sisteminin kurulması çok faydalı olabilecektir. Bu konuda Yeni Zelanda’daki gibi, turistlerin yaralanmaları ve ölümleriyle sonuçlanan kazalara ait, acentalar, tur operatörleri, hastaneler ve diğer kamu ve özel kurum verilerinin tek bir merkezde toplandığı bir model uygun bir örnek olabilir. Böylece araştırmacıların şiddetle ihtiyaç duyduğu ikincil kaynakların toplandığı bir veri bankası da kurulabilecektir.

EK 1. Macera Rekreasyon Çeşitleri

Sırt Çantalı Seyahat (backpacking): Formal bir tanımı olmamakla beraber, sırt çantalı seyahat, doğal bir alanda gerçekleştirilen ve birden fazla günü kapsayacak şekilde bir bölgeden diğer bir bölgeye yürüyerek/bisiklet kullanarak çadır, uyku tulumu ve yiyecek vb. gibi açık hava ortamlarında hayatta kalmayı sağlayacak her şeyi taşıyarak gerçekleştirilen kendi kendine yetebilme sanatıdır (www.backpackersclub.co.uk).

Uzun mesafeli sırt çantalı seyahatlere patika yürüyüşleri iyi bir örnek olabilir. Uçak, otobüs veya tren gibi kitle taşıma araçlarıyla seyahat edilen ve kalınacak yer olarak hostel gibi tesislerin kullanıldığı geziler genellikle sırt çantalı seyahatler olarak sayılmamaktadır. Genellikle yürüyerek, bisikletle, kanoyla veya hatta kayak yaparak gerçekleştirilenler sırt çantalı seyahatler olarak kabul edilmektedir.

Balon seyahati (ballooning): İçine doldurulan ısıtılmış hava sayesinde yükselip hareket edebilen balonlarla yapılan hava gezileri.

Bisikletle seyahat (bicycling): Kilo vermek gibi vücudu çalıştırarak fiziksel bir efor harcamak amacı dışında, bir noktaya ulaşmak veya rekreasyon amaçlı olarak bisikletin kullanılmasıdır (<http://www.dictionarybarn.com/bicycling>).

Sualtı/Dalış (scuba diving) : Oksijen tüpü kullanarak yada kullanmaksın, su altı dünyasında rekreatif amaçlı faaliyette bulunmaktır.

Yelken Kanat (hanggliding): Panörcülüğe çok benzeyen, ancak çok daha hafifletilmiş metal aksama sahip, dokuma kanatları olan, pilotun kanat iskeletlerine bağlı bir çerçeveden tutunarak elleriyle kanat iskeletine tutulu halde vücut ağırlığını üçgen bir iskelete vererek kontrolünü sağladığı hava aracıyla yapılan müsabakalı bir spor ve rekreasyonel bir faaliyettir (www.wordiq.com/definition/hang_gliding).

Patika Yürüyüşleri (hiking): Patika yürüyüşleri, manzarayı seyretmek ve keşfetmek gibi belirli bir amaçla gerçekleştirilen bir yürüyüş çeşididir. Genellikle nispeten bozulmamış vahşi yaşam ortamlarındaki patikalar kullanılarak gerçekleştirilir. Eğer bu tarzdaki bir yürüyüş, patikalar kullanılmadan yapılıyorsa, çalılık yürüyüşleri (bush walking veya bushbashing) olarak isimlendirilir. Eğer patika yürüyüşleri geceleri de kapsıyorsa sırt çantalı seyahat (backpacking veya tramping) terimi kullanılır. (www.wordiq.com/definition/Hiking).

Eskimo kanoculuğu (kayaking):Kayak adı verilen güvertesiz, hafif, dar ve kullanıcının oturur şekildeyken sadece bedeninin dışarıda kalan kısmının görülebileceği şekilde üstü kapalı, iki uçlu kısa küreğin kullanıldığı, bir tür kono ile gerçekleştirilen macera rekreasyon faaliyetidir. Kanoda ise tek uçlu kürek kullanılır, diz üstü oturulur ve kanonun bir güvertesi vardır. (www.freesearch.co.uk/dictionary/kayaking ve www.lakegeorgekayak.com/info_kayak_page).

Dağcılık (mountaining): Dağcılık, dağlık alanlarda güvenle hareket etme, tehlikelerden sakınma yada bunların üstesinden gelme ve yüksek noktalara zorlukla ulaşma sanatıdır. Dağcılığın buz cephesi ve kaya cephesi olmak üzere başlıca iki cepheden ibaret olduğu söylenebilir. Kaya cephesi, seçilen hattı takip etmek için bedensel ve teknik beceri ile akıllıca bir geçiş hattı belirlenmesinden (rota bulmak) oluşur. Buz cephesinde, rota seçimi, çok değişen hava koşulları altındaki karın davranışlarını tam anlamıyla anlamının bir sonucudur. Bu da çoğunlukla tecrübeye ve biraz da bedensel yeteneklere bağlıdır (www.free-definition.com/Mountaineering). Şemsiye bir terim olan dağcılık, tırmanış faaliyetlerini ve yamaç yukarı yürüyüşleri tanımlamak için kullanılmaktadır. Ancak genel kaniya göre dağcılık, çok fazla sayıda ve çeşitli türdeki dağcılık araç gereçlerini kullanarak, çeşitli yükseklikteki dağlarda yapılan çıkışlarla ilişkilendirilmektedir. Aslında bu ikinci cümlede tanımlanan faaliyet, ayrıca alpinizm olarak da bilinir.

Hedef bulma (orienteering): Pusula ve harita kullanılarak yön bulma ile ilişkili bir sporudur. Geleneksel şekli uzun kros koşulardır (cross-country running). Koşarken satranç oynama olarak özetlenebilecek bu macera rekreasyonu, genellikle doğal ortamlarda gerçekleştirilen ve önceden görevliler tarafından bir alanın çeşitli noktalarına (kontrol noktaları) gizlenmiş hedef bayraklarının katılımcıların eline verilen bir harita yardımıyla mümkün olduğunca çabuk bulunmasına dayanır. Günümüzde parklar, kampüsler gibi şehir içi mekanlarda, şehir dışı mekanlarda, hatta tekerlekli sandalye ile yapılan bir çok türü vardır. (www.free-definition.com/Orienteering).

Rafting: Genel olarak yer altı raftingi (black water rafting) ve yüzey raftingi (white water rafting) olarak ikiye ayrılabilir. Bu macera rekreasyonu, düzensiz akışa sahip su akıntıları üzerinde raft adı verilen botla akıntı yönünde hareket edilerek yapılan rekreasyonel faaliyettir. Bu faaliyette, nehirler zorluk derecelerine ayrılarak bir sınıflama yapılması genel kabul görmüştür. Buna göre Sınıf I-Kolay (hızlı hareket eden küçük dalgalı sular), Sınıf II-Acemi (geniş, berrak oluklar sayesinde ırmağın ileri hızlı akan yerleri), Sınıf III-Orta (becerili manevralar gerektiren sert girdaplar), Sınıf IV-İleri (kontROLSÜZ suya karşı koyacak kusursuz botlar gerektiren şiddetli fakat tahmin edilebilir girdaplar), Sınıf V-Uzman (kürekleri yukarı çıkarmayı gerektirecek uzun, engelli, şiddetli girdaplar-ortalama tehlike), Sınıf VI- Sürdürülemez.

İple iniş (rapelling): Yüksek bir noktadan, tepe noktası sabitlenmiş bir ipten, dağcılık teknikleri kullanılarak yapılan inişlerdir.

Kaya tırmanışı (climbing): Bazen dağcılığın bir türü olarak da sayılabilen bu rekreasyon, sarp kaya duvarları üzerinde çeşitli zorluk dereceleri olan düzenli veya düzensiz, yatay veya dikey rotalar izlenerek, genellikle malzemeli veya çok seyrek olarak malzeme kullanılmadan gerçekleştirilen tırmanışlardır. Kullanılan malzeme sadece emniyet sağlamak için ise doğal tırmanış, yükselmeyi sağlayan malzeme ve teknikler (cumar vb.) kullanılırsa yapay tırmanış olarak adlandırılır. Kaya tırmanışında rotalar zorluk derecelerine göre harf yada rakam sistemi kullanılarak sınıflandırılmıştır. Bundan başka tırmanıştaki güvenlik faktörüne bağlı olarak solo ve teknik tırmanış olarak da ayrılmaktadır (<http://www.free-definition.com/Rock-climbing.html>).

Takımlı hedef bulma (rogaining): Takımlı hedef bulma, kişilerin takım halinde koşarak uzun mesfeli kırsal alanlarda yön bulmasına dayanan bir spordur. Amaç, açıkça belirtilen bir süre içinde, belli bir alanda yerleştirilmiş kontrol noktalarını (hedefleri) bularak puan toplamaktır. Kontrol noktaları herhangi bir sıra izlenerek bulunabilir (www.mapsport.co.nz/rog/roginform.html). Takım üyeleri iki ile beş arasında olabilir, harita ve pusula yardımıyla kontrol noktalarına ulaşılabilir, genellikle müsabakanın yapıldığı alanın bir yerinde ana kamp olur ve burada sıcak yemek ve uyku ihtiyaçları giderilebilir, müsabaka sadece gündüz değil geceyi de kapsayabilir. Takımlı hedef bulma yarışmaları 12 saat veya daha fazla saat olarak tanımlanmasına rağmen, klasik takımlı yön bulma 24 saatli bir olaydır (wa.rogaine.asn.au/rogaine.html)

Yelkencilik (sailing): Yelkencilik, rüzgar sayesinde güç alabilen bir yelkenli gemi veya daha küçük bir botla suda yolculuk etmeye yönelik uğraştır. Rüzgarın gücü, bir yada daha fazla yelken kullanarak devinim yaratmak için kullanılır. Yelkencilik günümüzde yarışma ve gezi (cruising) olmak üzere ikiye ayrılabilir (<http://www.free-definition.com/Sailing.html>)

Hedikli yürüyüş (snowshoeing): Kar üstünde gerçekleştirilen ve kara batmamak için ayaklara takılan hediklerle doğal ortamlarda gerçekleştirilen yürüyüşlerdir. Bu hedikler sayesinde kişinin ağırlığı geniş bir alan yayılarak, kara batma önlenmektedir. Modern kar hedikleri, plastik tutturucularla donatılarak pratik olarak giyilip çıkarılabilmektedir (<http://www.free-definition.com/Snowshoe.html>)

Paraşütlü atlayış (sky diving): Bir hava aracıyla yüksek irtifaya yükseldikten sonra, bu notadan sırttaki paraşütle önce serbestçe atlanıp, belli bir zaman süre sora paraşüti açmayla gerçekleştirilen atlayışlardır. Bu macera rekreasyonu ilk seferinde son derece heyecanlıdır ve ustalık, binlerce atlayışı gerektirebilen ayrıntılı becerileri gerektirmektedir. Bu dalda dört temel beceri alanı bulunur: temel güvenlik, serbest düşüş manevraları, paraşüt operasyonu ve karaya iniş (<http://www.free-definition.com/Sky-diving.html>)

Mağaracılık (spelunking): Mağaralarda gerçekleştirilen ve yürüyüş ile tırmanış tekniklerinin kullanıldığı bir macera rekreasyonudur. (www.freesearch.co.uk/dictionary/spelunking)

KAYNAKÇA

Bentley, T.; Page, S. ve Laird, I. (2000), "Safety in New Zeland Adventure Tourism Industry: The Client Injury Experiences of Adventure Tourism Operators", *Journal of Travel Medicine*, v:7, 239-246.

Bentley, T.; Page, S.; Meyer, D.; Chalmers, D. ve Laird, I., (2001), "How Safe is Adventure Tourism in New Zeland? An Exploratory Analysis", *Applied Ergonomics*, v:32, s:31-48.

Bentley, T.; Page, S. ve Laird, I., (2001), "Accidents in The New Zeland Adventure Tourism Industry", *Safety Science*, v:38, s:31-48.

Bentley, T.; Meyer, D.; Page, S. ve Chalmers, D. (2001), "Recreational Tourism Injures Among Visitors to New Zeland: An Exploratory Analysis Using Hospital Discharge Data", *Tourism Management*, v:22, s:373-381.

Bovet, S. (1994), "Safety Concerns World Travel Market: B-M Survey Shows", *Public Relations Review*, v:50, s:8.

Brown, L. (1993), **The New Shorter Oxford English Dictionary** (ed), v:1, Oxford, Clarendon Press.

Christiansen, R. (1990), "Adventure Tourism", **Adventure Education** içinde, Miles, J. Priest, S. (ed), s:433-441, State Collage PA:Venture.

Clift, S. ve Page, S. (1996), **Health and the International Tourism**, Routhledge, London.

Cossar, J.; Reid, D.; Fallon, R.; Bell, E.; Riding, M.; Follett, E.; Dow, B.; Mitchell, S. ve Grist, N. (1990), "Cumulative Review of Studies on Travellers, Their Experiences of Illness and the Implications of These Findings", *Journal of Infection*, 21, s:27-42.

Ewert, A. (1987), "Recreation in the Outdoor Setting: A Focus on Adventure-based Recreational Experiences", *Leisure Information Quarterly*, 14, s:5-7.

Ewert, A. (1989), **Outdoor Adventure Pursuits: Foundations, Models and Theories**, Columbus OH:Publishing Horizons.

Ewert, A. ve Hollenhorst, S. (1995), "Adventure Recreation and Its Implication for Wildernes", *International Journal of Wilderness*, v:3, no:2, s:21-26

Guptill, K.; Hargarten, W. ve Baker, T. (1991), "American Travel Deaths in Mexico: Causes and Prevention Strategies", *West Journal of Medicine*, v:154, s:169-171.

Gülcan, B. (2003), "Macera Turizmi ve Turist Güvenliği", Gazi Üniversitesi Sağlık Kültür ve Spor Dairesi Başkanlığı, GÜDAK- Gazi Üniversitesi Doğa Sporları ve Arama Kurtarma Merkezi, I.Gençlik, Boş Zaman ve Doğa Sporları Sempozyumu, 21-22 Mayıs, s:237-244

Haddock, C. ve Wisheard, P. (1993), "Managing Risk in Outdoor Activities", New Zeland Mountain Safety Council.

Hall, M. ve Weiler, B. (1992), **Special Interest Tourism**, London:Belhaven.

Hargarten, W.; Baker, M. ve Guptill, K. (1991), "Overseas Fatalities of United States Citizen Travellers: An Analysis of Deaths Related to International Travel", *Annals of Emergency Medicine*, v:20 (6), s:622-626.

Hartung, G.; Gobert, D.; Taniguchi, R.; Okamoto, G.(1990), "Epidemiology of Ocean Sports-Related Injuries in Hawaii:Akahele O Ke Kai", *Hawaii Medical Journal*, v:49, s:52-56.

Johnston, M. (1992), "Facing the Challenges in Mountains of New Zeland", **Special Interest Tourism** içinde, Hall, M.; Weiler, B. (ed), s:159-169, London:Belhaven.

Johnston, M. (1989), "Accidents in Mountain Recreation: The Experiences of International and Domestic Visitors in New Zeland", *GeoJournal*, v:19, s:323-328.

Nichol, J.; Wilks, J. ve Wood, M. (1996), "Tourist as Impatients in Queensland Regional Hospitals", *Australian Health Review*, v:19, s:55-72.

Page, S. ve Meyer, D. (1996), "Tourist Accidents: an Exploratory Analysis", *Annals of Tourism Research*, v:23, s:666-690.

Page, S. ve Meyer, D. (1997), "Injuries and Accidents among the International Tourists in Australia", S.Clift ve P. Grabowsky (ed), **Health and Tourism**, s:61-80, London:Cassell.

Paixao, M.; Dewar, R.; Cossar, J. ve Reid, D. (1991), "What Do Scots Die of When Abroad?", *Scottish Medical Journal*, v:34, s:114-116.

Philipp, R. ve Hodgkinson, G. (1994), "The Management of Health and Safety Hazard in Tourist Resort", *International Journal of Occupational Medicine and Environmental Health*, v:7, s:207-219.

Ryan, C.; Robertson, E. ve Page, S. (1996), "New Zeland Students: Risk Behaviours While on Holiday", *Tourism Management*, v:17, s:64-69.

Sung, H.; Morrison, A. ve O'Leary, T. (1997), "Definition of Adventure Travel: Conceptual Framework of Empirical Application from The Providers' Perspective", *Asia Pasific Journal of Tourism Research*, v:1(2), s:47-67.

Walle, A. (1997), "Pursuing Risk or Insight Marketing Adventures," *Annals of Tourism Research*, v:24, (2), s:265-282.

Weaver, D. (2001), "Ecotourism as Mass Tourism: Contradiction or Reality?", *Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, April, s:104-112.

Weber, K. (2001), "Outdoor Adventure Tourism- A Review of Research Approach", *Annals of Tourism Research*, v:28 (2), s:360-377.

Wilks, J. (1999), "International Tourists, Motor Vehicles and Road Safety: A Review of The Literature Leading Up to The Sydney 2000 Olympics", *Journal of Travel Medicine*, v:6, s:115-121.

Wilks, J. ve Atherton, T. (1994), "Health And Safety in Marine Tourism: a Social, Madical and Legal Appraisal", *Journal of Tourism Studies*, v:5, s:2-16.

Wilks, J.; Pendergast, D. ve Service, M. (1996), "Newspaper Reporting of Tourist Health and Safety Issues", *Australian Leisure*, 7, 45-48.

Wilks, J. ve Watson, B. (1998) "Road Safety And International Visitors in Australia: Looking Beyond The Tip of The Iceberg", *Travel Medicine International*, v:16, s:194-198.

Wilks, J.; Watson, B. ve Faulks, I. (1999), "International Tourist And Road Safety in Australia: Developing The National Research and Management Programme", *Tourism Management*, v:20, s:645-654.

World Tourism Organisation (1996), *Tourist Safety*, Madrid: World Tourism Organisation.

www.tdk.gov.tr/tdksozluk 02.12.2003.

www.backpackersclub.co.uk 06.05. 2004

www.dictionarybarn.com/bicycling 13.06.2004

www.wordiq.com/definition/hang_gliding 06.05. 2004

www.wordiq.com/definition/Hiking 13.06.2004

www.freesearch.co.uk/dictionary/kayaking 20.05.2004

www.lakegeorgekayak.com/info_kayak_page 06.05. 2004

www.free-definition.com/Mountaineering 06.05. 2004

www.free-definition.com/Orienteering 20.05.2004

www.free-definition.com/Rock-climbing.html 13.06.2004

www.mapsport.co.nz/rog/roginfo.html 20.05.2004

www.free-definition.com/Sailing.html 20.05.2004

www.free-definition.com/Snowshoe.html 06.05. 2004

www.free-definition.com/Sky-diving.html 13.06.2004

www.freesearch.co.uk/dictionary/spelunking 13.06.2004